

СЕРЕБРО МИХАЙЛО ВОЛОДИМИРОВИЧ

*Національний університет «Одеська юридична академія»,
доцент кафедри загальнотеоретичної юриспруденції,
кандидат юридичних наук*

СВІТСЬКИЙ ВИМІР СУЧАСНОЇ ДЕРЖАВИ

Однією з тенденцій розвитку загальнотеоретичної юриспруденції сьогодні є актуалізація досліджень в рамках державознавства, що пов'язано, у першу чергу, зі змінами, які відбуваються в самій державі. Все більше наукових публікацій звертаються до ідеї сучасної держави, що пов'язано з беззаперечною констатацією науковим товариством змін, які відбулися або продовжують відбуватися. Та все ж дискусійним залишається питання сутнісних характеристик цих змін та проведення чіткої межі між сучасною та досучасною державою [1]. Так, однією з визначальних характеристик «сучасності» виділяють світський характер держави [2, с. 90].

Ідеї світської держави не нові. Їх формування відбувалося, головним чином, у Франції та США протягом XVIII–XIX століть і отримало широке практичне поширення та нормативне втілення у XX столітті. Саме в цей час встановлюється заборона переслідування за релігійні переконання й основи права на свободу совісті та віросповідання. Але лише сьогодні дані положення отримують своє реальне втілення, адже саме в ретроспективі їх формування на перший план виходило суто прагматичне прагнення утвердження ідеї повного державного суверенітету поза будь-якого впливу церкви.

Світськість раніше означала не скільки протилежність релігії, скільки характеристику позадуховно-релігійного змісту (світська людина, світський раут, світський захід та ін.). З часом поняття світського та секулярного почали використовуватися рівнозначно, хоча вони мають певну сутнісну відмінність.

Брайан Уілсон визначав секуляризм, дуже яскраво підкреслюючи його сучасну основу: «це процес, в ході якого релігійне мислення, практика і релігійні інститути втрачають свою соціальну значимість» [3, с. 14].

Незважаючи на проголошення світськості в багатьох сучасних державах, її реалізація проходить по-різному. Так, виділяють серед основних типів наступні: класичний, індиферентний та преференційний.

Проблемною залишається різна міра участі церкви в політичному житті сучасних держав. Супроводження державних заходів якими-небудь релігійними обрядами та церемоніями призводить до сакралізації політики, що має негативний вплив. У дискусіях подібного роду більшість не бачить особливої проблеми, виділяючи тут елемент традиції та високе етичне начало. Але особливістю сучасних релігій є конфесійний плюралізм, що в такому випадку породжує порушення

принципу рівності. Та й загалом окрему увагу привертає питання монополізації церквою етичності та моральності, які можуть бути цілком поза релігійними та при цьому не втрачати своєї сутності.

Також необхідним виявляється й акцент на так званій моделі атеїстичної держави. На думку багатьох дослідників, вона не є світською і навіть протистоїть її ідеалу, що означає наявність інституціоналізованого закріплення вільнодумства та світоглядного самовизначення [4, с. 12]. При цьому акцентується увага на формуванні в атеїстичній державі загальнообов'язкової ідеології та силовій боротьби з релігією. Така трактовка вбачається дещо заангажованою та виходить за рамки самого розуміння атеїзму, який далеко не завжди набуває своїх «войовничих» характеристик, які втілював в життя Радянський Союз.

Більш глибокий аналіз відносин сучасної держави з церквою показує відсутність однозначності в цьому питанні. Так, один з найвідоміших дослідників даної проблематики Жан Баберо пропонує різнорівневий вимір світського характеру держави [5, с. 38]:

1. Перший рівень досягається тоді, коли громадянство стає незалежним від приналежності до якої-небудь релігії, навіть якщо при цьому вона все ще залишається одним з механізмів соціалізації та важливим джерелом суспільної моралі. В політиці стверджується релігійний плюралізм, хоча, звичайно, далеко не абсолютний.

2. Другий рівень означає більш глибоке інституціональне розділення, зокрема, відділення школи від церкви; по мірі розвитку секуляризму, релігія стає все в більшій мірі приватним вибором, навіть в країнах, де подібно тій же Англії, зберігається офіційна релігія; також світські звичаї та норми починають домінувати, а принцип свободи совісті остаточно стверджується.

3. Третій рівень характеризується деінституціоналізацією самої церкви, кризою моральної соціалізації та новою постановкою проблеми ідентичності, пов'язаної з глобалізацією, коли вже не скільки релігійні інститути, скільки релігія як така стає помітним суспільним ресурсом. Мова тут іде про постсекулярну державу, в якій відмирає інститут церкви, але залишається сам релігійний культ.

Високоєвристичним виявляється сам «рівневий» вимір світськості, але не зовсім аргументованим вважається виділення останнього її рівня. Не заперечуючи певну морально-духовну кризу сучасного постіндустріального суспільства, варто зазначити, що релігія точно не претендує на реванш, швидше необхідно виявляється філософська рефлексія над питаннями універсалізації моральності всього людства, де раціональність переважає над емоційністю.

Окремої уваги заслуговує питання повернення до концепції «симфонії влад». Сьогодні така форма відносин між державою та церквою аж ніяк не може вважатися світською, адже «в такому випадку стирається чітка грань між державою та церквою: вони зливаються в єдине утворення – церковну державу, кінцевою метою якої є досягнення божественного царства. Держава, яка прагне втілити в життя релігійні ідеали, яка бере на себе виконання зовнішніх релігійних функцій та яка

визнає юридично рівну силу за церковним та світським правом по своїй суті є теократичною» [6, с. 16].

Ознаками світського характеру сучасних держав є наступні вимоги, які є нормативно закріплені, як правило, на рівні конституцій та законів.

1. Релігійні об'єднання є відокремленими від держави.
2. Неприпустимим виявляється встановлення загальнообов'язкової релігії.

3. Держава не втручається в діяльність церкви і навпаки.

4. Усі віросповідання та релігійні організації є рівними.

Інші характеристики прямо або опосередковано виходять із вищезазначених.

Сучасний стан поліконфесійності та високого рівня напруженості, пов'язаного з глобалізацією та уніфікацією всіх сфер життя, виявив амбівалентні сторони релігійної свідомості, які багато в чому виявляються факторами нестабільності. Тому сучасна держава змушена шукати загальноцивілізаційні основи єднання в духовно-культурному плані. Таким чином, будучи спочатку породженням боротьби за державний суверенітет, ідея світськості виходить на новий рівень.

Світськість починає означати не тільки свободу віросповідання, але й свободу думки, яка передбачає однакове правове відношення до релігійної віри та невірування, а також забезпечення доступу до знань, які дають можливість критично ставитися до різних ідеологічних систем. Саме це означає, що тепер ідентифікація особистості перетікає з сфери релігійної в виключно соціальну, стаючи повністю «світською» [7].

Для загальнотеоретичної юриспруденції та філософії права постають нові проблеми, які не можуть бути охоплені старою моделлю простого невтручання держави в релігію, адже з активним розвитком концепту прав людини постають питання співвідношення «права на віру» та «права на невіру», що яскраво простежуються, наприклад, у юридичному вимірі питання співвідношення прав віруючих (в розрізі захисту їх релігійних почуттів) й свободою слова та ін.

На рівні даного дослідження можливим вбачається не скільки вирішення, стільки постановка проблеми сучасного виміру світської держави та констатація проміжних висновків: по-перше, світська держава є логічним підсумком тривалого історичного розвитку, по-друге, вона є однією з важливих характеристик сучасної держави, по-третє, з пасивної форми свого втілення, світськість має перейти у активну, для утвердження ідеї загальнолюдських цінностей, що має стати ідеологічною основою громадянського суспільства.

Список використаної літератури:

1. Оборотов Ю. Н. Современное государство: основы теории : учебный курс. Одесса : Астропринт, 1998. – 132 с.

2. Крестовська Н. М., Матвеева Л. Г. Теорія держави і права : підручник; Практикум. Тести : підручник / Н. М. Крестовська, Л. Г. Матвеева. – К. : Юрінком Інтер, 2015. – 584 с.
3. Wilson B. R. Religion in Secular Society: a Sociological Comment / B. R. Wilson. – Edinburgh : Morrison and Gibb, 1966. – 252 p.
4. Сергеев А. Н. Секулярная и атеистическая модели взаимоотношения церкви и государства / А. Н. Сергеев // Вестник ПАГС. – 2014. – № 3. – С. 11–15.
5. Баберо Ж. Светский характер государства. [Електронний ресурс] / Ж. Баберо // Франция сегодня: справки и анализ. – 2001. – Режим доступу до ресурсу: http://www.ambafrance.ru/rus/looks/france_today/laicite.asp
6. Салыгин Е. Н. Теократическое государство / Е. Н. Салыгин. – М., 1999. – 128 с.
7. Музыкаина Е. В. Взаимосвязь религии и государства в современную эпоху. [Електронний ресурс] / Е. В. Музыкаина // Дискуссия: политематический журнал научных публикаций. – 2013. – Режим доступу до ресурсу: <http://www.journal-discussion.ru/publication.php?id=35>

Ключові слова: сучасна держава, світська держава, атеїстична держава, секуляризм.

Ключевые слова: современное государство, светское государство, атеистическое государство, секуляризм.

Key words: modern state, secular state, atheistic state, secularism.

НІТЧЕНКО АЛЛА ГРИГОРІВНА

*Національний університет «Чернігівська політехніка»,
доцент кафедри правоохоронної діяльності та загальноправових дисциплін,
кандидат історичних наук, доцент*

КРЕС НАТАЛІЯ ОЛЕГІВНА

*Національний університет «Чернігівська політехніка»,
здобувачка вищої освіти першого (бакалаврського) рівня*

ПРИЧИНИ ПРОФЕСІЙНОЇ ДЕФОРМАЦІЇ ПРАЦІВНИКІВ ЮРИДИЧНОЇ СФЕРИ

Проблема впливу професії та службової діяльності на особистість в наш час не є новою. Швидкий темп світового розвитку, впровадження науково-технічних досягнень, пришвидшення темпу життя, підвищення попиту на ту чи іншу діяльність, висока конкуренція, необхідність професійних рішучих дій в екстремальних ситуаціях без належної психологічної підготовки – впливають на працівників тих чи інших галузей, породжуючи таке поняття, як «професійна деформація працівника».

На сьогодні дана проблема знайшла своє відображення у працях таких вчених: А. М. Бабенко, П. П. Баранов, С. П. Безносів, А. А. Бондарев,